



УКРАЇНА

**НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ДЕРЖАВНЕ
РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРАХ ЕНЕРГЕТИКИ
ТА КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ
(НКРЕКП)**

вул. Смоленська, 19, м. Київ, 03057, тел./факс: (044) 277-30-47, тел.: (044) 204-48-27
e-mail: box@nerc.gov.ua, веб-сайт: www.nerc.gov.ua

**Виконавчий комітет
Заводської міської ради
Лохвицького району
Полтавської області**
вул. Полтавська, буд. 4/16,
м. Заводське,
Полтавська обл., 37240

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП, Регулятор), розглянула лист Виконавчого комітету Заводської міської ради Полтавської області від 12.01.2021 № 02-19/36 та в межах компетенції повідомляє.

Щодо тарифів на послуги розподілу природного газу

Правові засади функціонування ринку природного газу України, заснованого на принципах вільної конкуренції, належного захисту прав споживачів та безпеки постачання природного газу, визначає Закон України «Про ринок природного газу» (далі – Закон України).

Правові засади функціонування ринку природного газу України, заснованого на принципах вільної конкуренції, належного захисту прав споживачів та безпеки постачання природного газу, визначає Закон України «Про ринок природного газу» (далі – Закон).

Відповідно до положень статті 3 Закону ринок природного газу функціонує на засадах вільної добросовісної конкуренції, крім діяльності суб'єктів природних монополій, та за принципами, зокрема, забезпечення високого рівня захисту прав та інтересів споживачів природного газу, у тому числі забезпечення першочергового інтересу безпеки постачання природного газу, вільної торгівлі природним газом та рівності суб'єктів ринку природного газу незалежно від держави, згідно із законодавством якої вони створені, вільного вибору постачальника природного газу.

Відповідно до положень статті 4 Закону тарифи на послуги розподілу природного газу повинні бути встановленими з урахуванням вимог цілісності газотранспортної системи виходячи із економічно обґрунтованих та прозорих витрат відповідного суб'єкта ринку природного газу та з урахуванням належного рівня рентабельності, а також, де це можливо, встановленими з урахуванням зіставлення з показниками аналогічних категорій регульованих цін, встановлених Регулятором для інших суб'єктів ринку природного газу.

Будь-які платежі, пов'язані з доступом до газотранспортних і газорозподільних систем, газосховищ та установки LNG або приєднанням до газотранспортної або

UB НКРЕКП

№1793/16.1.3/7-21 від 15.02.2021



газорозподільної системи (у тому числі тарифи на послуги транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору) природного газу та послуги установки LNG), розраховуються незалежно від фізичного шляху слідування природного газу.

Разом з цим, відповідно до положень пункту 13 частини першої статті 17 Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» (далі – Закон про НКРЕКП) для ефективного виконання завдань державного регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг Регулятор, зокрема, встановлює державні регульовані ціни і тарифи на товари (послуги) суб'єктів природних монополій та інших суб'єктів господарювання, що провадять діяльність на ринках у сферах енергетики та комунальних послуг, якщо відповідні повноваження надані Регулятору законом та змінює їх за результатами перевірки або моніторингу.

Як встановлено частиною шостою статті 4 Закону ціни на ринку природного газу, що регулюються державою, зокрема тарифи на послуги розподілу природного газу, повинні бути:

- 1) недискримінаційними;
- 2) прозорими;

3) встановленими з урахуванням вимог цілісності газотранспортної системи виходячи із економічно обґрунтованих та прозорих витрат відповідного суб'єкта ринку природного газу та з урахуванням належного рівня рентабельності, а також, де це можливо, встановленими з урахуванням зіставлення з показниками аналогічних категорій регульованих цін, встановлених Регулятором для інших суб'єктів ринку природного газу, або таких, що діють на ринках природного газу інших держав.

Визначення та розрахунок тарифу на послуги розподілу природного газу здійснюється відповідно до Методики визначення та розрахунку тарифу на послуги розподілу природного газу, затвердженою постановою НКРЕКП від 25.02.2016 № 236 (далі – Методика).

АТ «Полтавагаз» було подано до НКРЕКП заяву та відповідний пакет документів щодо встановлення (перегляду) тарифів на послуги розподілу природного газу у розмірі 3,66 грн за 1 м³ на місяць (без ПДВ).

Заяви та документи, що до них додаються, перевіряються НКРЕКП щодо їх відповідності вимогам Методики та положенням чинного законодавства. Разом з цим, Регулятором проведено аналіз поданих документів та результатів ліцензованої діяльності газорозподільних підприємств за попередні роки та здійснено відповідні розрахунки тарифів на послуги розподілу природного газу. Зазначені розрахунки були здійснені з урахуванням забезпечення Операторам ГРМ відшкодування обґрунтованих витрат, необхідних для забезпечення сталого функціонування ГРМ, обслуговування та підтримки технічного стану пристроїв, установок, мереж, а також системних об'єктів згідно з вимогами законодавства, підтримання необхідного тиску в трубопроводах, запобігання можливим витокам газу та недопущення аварійних ситуацій.

Згідно положень Методики тариф на послуги розподілу природного газу розраховується за одиницю річної замовленої потужності, як відношення планованої річної тарифної виручки (планований дохід суб'єкта господарювання на планований період для фінансування його обґрунтованих витрат, пов'язаних з наданням послуг розподілу природного газу) до загальної планованої річної замовленої потужності розподілу природного газу ліцензіата.

Варто зазначити, що положеннями статті 37 Закону встановлено, що Оператор газорозподільної системи (далі – Оператор ГРМ) відповідає за надійну та безпечну експлуатацію, підтримання у належному стані та розвиток (включаючи нове

будівництво та реконструкцію) газорозподільної системи, якою він користується на законних підставах.

Частиною першою статті 1 Закону встановлено, що газорозподільна система (далі – ГРМ) – технологічний комплекс, що складається з організаційно і технологічно пов'язаних між собою об'єктів, призначених для розподілу природного газу від газорозподільних станцій безпосередньо споживачам.

Згідно положень розділу II Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2494 (далі – Кодекс), до складу ГРМ входять споруди і пристрої на газопроводах від місця надходження природного газу в ГРМ до пунктів призначення (об'єктів споживачів або суміжних Операторів ГРМ), зокрема, ГРМ включають:

- газопроводи, зокрема підземні та/або надземні, високого, середнього та низького тиску;

- обладнання для зниження тиску і підтримання його на заданому рівні, зокрема ГРП та ШРП;

- установки електрохімічного захисту від корозії;

- лінії технологічного зв'язку, споруди, обладнання автоматизованих систем контролю та управління технологічними процесами і установок електрохімічного захисту;

- переходи через природні і штучні перешкоди (автомобільні дороги, залізниці, канали тощо);

- будівлі та споруди для забезпечення експлуатації та оперативного обслуговування ГРМ;

- споруди газорозподільних мереж, зокрема колодязі, запірна арматура, компенсатори, конденсатозбірники, контрольні трубки, контрольно-вимірювальні пункти, футляри, розпізнавальні і сигнальні знаки тощо.

При цьому, єдине джерело покриття витрат Операторів ГРМ як суб'єктів природної монополії, що необхідні для провадження діяльності з розподілу природного газу – тариф на послуги розподілу природного газу.

Планування витрат, що включаються до планованої тарифної виручки, здійснюється у розрахунку на рік, виходячи з обґрунтованих потреб суб'єкта господарювання з розподілу природного газу у планованому періоді, з урахуванням державних і галузевих нормативів використання палива, електроенергії, матеріалів, норм та розцінок з оплати праці, норм амортизації, витрат на управління та обслуговування газорозподільних систем, ставок податків, зборів (обов'язкових платежів), прогнозного індексу цін виробників промислової продукції і споживчих цін у планованому періоді, необхідних обсягів робіт при обслуговуванні, утриманні та експлуатації газорозподільної системи та її складових, що знаходяться на балансі підприємства (розподільні газопроводи, обладнання для зниження тиску і підтримання його на заданому рівні, зокрема ГРП та ШРП, переходи через природні і штучні перешкоди (автомобільні дороги, залізниці, тощо), запірна арматура, автоматизовані системи контролю та управління технологічними процесами, тощо).

За рахунок цих коштів забезпечується робота газових мереж, експлуатація газового обладнання, підтримується цілодобова робота аварійних служб.

Крім того, варто зазначити, що розмір тарифу на послуги розподілу природного газу для кожного Оператора ГРМ залежить від розміру планованої річної замовленої потужності розподілу природного газу, що використовується споживачами відповідного Оператора ГРМ.

Аналіз основних макропоказників економічного і соціального розвитку України свідчить про суттєве зростання вартості палива, електроенергії, сировини, основних і

допоміжних матеріалів, запасних частин, купованих комплектувальних виробів, напівфабрикатів та інших матеріальних ресурсів, необхідних для забезпечення основного технологічного процесу, які можуть бути безпосередньо віднесені до послуг розподілу природного газу.

Окремою проблемою Оператора ГРМ є велика плінність кадрів. Збереження висококваліфікованого персоналу є запорукою безаварійної експлуатації газорозподільних систем. Так, у структурі тарифів на послуги розподілу природного газу статтю «Витрати на оплату праці» розраховано з урахуванням приведення середньої заробітної плати в розрахунку на одного штатного працівника Оператора ГРМ до рівня середньої заробітної плати в розрахунку на одного штатного працівника, зайнятого у промисловості на території діяльності газорозподільного підприємства або зайнятого у промисловості України, з урахуванням прогнозних індексів споживчих цін та зростання номінальної середньомісячної заробітної плати працівників, скоригованого на індекс споживчих цін (індекс зростання реальної середньомісячної заробітної плати), відповідно до прогнозу економічного і соціального розвитку України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 671 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2021-2023 роки».

Таким чином, формування тарифу на послуги розподілу природного газу відповідного Оператора ГРМ здійснюється виходячи з економічно обґрунтованих витрат суб'єкта господарювання та безпосередньо залежить від рівня його витрат на обслуговування газорозподільних мереж та їх складових, обсягу робіт, що виконуються для їх обслуговування а також розміру планованої річної замовленої потужності розподілу природного газу, незалежно від витрат суміжного газорозподільного підприємства.

Тарифи на послуги розподілу природного газу мають відшкодовувати витрати, необхідні для роботи газорозподільних систем, експлуатації газового обладнання, підтримки цілодобової роботи аварійних служб для запобігання можливим витокам природного газу та недопущення аварійних ситуацій.

16.12.2020, на засіданні НКРЕКП, що проводилось у формі відкритого слухання, постановою № 2460 встановлено економічно обґрунтований тариф на послуги розподілу природного газу для АТ «Полтавагаз» на рівні 1,93 грн за 1 м³ на місяць (без ПДВ).

Разом з цим, урахуваючи соціальне напруження в суспільстві, численні звернення громадян України, Регулятором прийнято рішення про перегляд тарифів на послуги розподілу природного газу для низки газорозподільних підприємств, у тому числі для АТ «Полтавагаз». Так, НКРЕКП постановою від 30.01.2021 № 129 внесені зміни до вищезазначеної постанови Регулятора та з 01.02.2021 встановлено тариф на послуги розподілу природного газу АТ «Полтавагаз» на рівні 1,78 грн за 1 м³ на місяць (без ПДВ).

Тарифи на послуги розподілу природного газу повинні забезпечувати газорозподільні підприємства коштами, необхідними для роботи газорозподільних систем, експлуатації газового обладнання, підтримки цілодобової роботи аварійних служб для запобігання можливим витокам природного газу та недопущення аварійних ситуацій.

Щодо якості природного газу

Відповідно до пункту 7 глави 3 розділу I Кодексу якості природного газу, що надходить до ГРМ, та якості природного газу, що передається Оператором ГРМ у пунктах призначення, має відповідати вимогам цього Кодексу.

Оператор ГРМ відповідає за якість природного газу з моменту його надходження в ГРМ до моменту його передачі в пунктах призначення.

Положеннями пункту 3 глави 1 розділу VIII Кодексу передбачено, що визначення фізико-хімічних показників (далі – ФХП) природного газу, чисельні значення яких використовуються при розрахунку об'єму природного газу, який надійшов до газорозподільної системи, проводиться уповноваженими відповідно до законодавства хіміко-аналітичними лабораторіями (далі - хімлабораторії) газодобувних підприємств (далі – ГДП), виробників біогазу або інших видів газу з альтернативних джерел (далі – ВБГ) чи незалежними хімлабораторіями, для чого ГДП та ВБГ (суміжний Оператор ГРМ) з періодичністю та в точках відбору проб газу, узгоджених з Оператором ГРМ, здійснює відповідний відбір проб газу у порядку, встановленому ДСТУ ISO 10715:2009 «Природний газ. Настанови щодо відбирання проб», затвердженим наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 30.12.2009 № 485.

Відповідно до пункту 1 глави 2 розділу VIII Кодексу ФХП природного газу, що розподіляється Оператором ГРМ з газорозподільної системи споживачам, повинні відповідати параметрам та вимогам як для ФХП природного газу, який подається до ГРМ, що визначені в главі 1 розділу VIII Кодексу.

Згідно з положеннями пункту 5 глави 2 розділу VIII Кодексу за письмовим запитом споживача про надання підтвердних документів щодо ФХП природного газу, який розподіляється споживачу, Оператор ГРМ протягом п'яти робочих днів з дня надходження такого запиту надає споживачу копії паспорта ФХП природного газу, погодженого між Оператором ГРМ та Оператором ГТС (ГДП, ВБГ), за останній календарний місяць.

Перевірка величини тиску та/або якісних показників газу здійснюється Оператором ГРМ на підставі письмової заяви споживача. У разі надходження такої заяви Оператор ГРМ зобов'язується направити свого представника за місцем виклику протягом двох робочих днів у містах і п'яти календарних днів у сільській місцевості в узгоджений із споживачем час.

Споживач має право за власний кошт ініціювати проведення аналізу ФХП природного газу власною (іншою) хімлабораторією.

Відповідно до пункту 6 глави 2 розділу VIII Кодексу якщо за результатами перевірки величини тиску та/або якісних показників газу Оператором ГРМ буде підтверджено факт невідповідності тиску та/або якісних показників газу, Оператор ГРМ здійснює перерахунок об'ємів (обсягів) розподіленого/спожитого природного газу по об'єкту споживача відповідно до вимог цього Кодексу, а споживач отримує від Оператора ГРМ компенсацію, яка розраховується відповідно до глави 3 розділу VIII Кодексу. В іншому випадку споживач повинен компенсувати Оператору ГРМ витрати, понесені ним на перевірку якості та тиску газу.

Згідно з пунктом 7 глави 2 розділу VIII Кодексу усі спори (розбіжності), які можуть виникнути між Оператором ГРМ та споживачем при визначенні чисельних значень ФХП, мають вирішуватися шляхом переговорів.

У разі неможливості досягнення згоди шляхом переговорів спірні питання передаються на розгляд органу, уповноваженому визначати спори в частині якості газу, або до суду для вирішення спору в судовому порядку.

Крім цього, підпунктом 7 пункту 2.5 розділу 2 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з розподілу природного газу, затверджених постановою НКРЕКП від 16.02.2017 № 201, визначено, що відповідно до вимог Кодексу газорозподільних систем ліцензіат зобов'язаний забезпечити, зокрема, розподіл (переміщення) природного газу від місць його надходження в газорозподільну систему

з газотранспортної системи чи з інших джерел (від видобувачів, виробників газу або суміжних газорозподільних систем, підключених до газорозподільної системи ліцензіата) до споживачів природного газу з урахуванням його якісних і фізико-хімічних характеристик та потреб цих споживачів.

Отже, на сьогодні нормативно-правовими актами забезпечуються надійні та гарантовані умови постачання природного газу споживачам природного газу, а також врегулювання питання перевірки якісних показників газу.

Щодо цін на електричну енергію для побутових споживачів (населення)

Відповідно до статті 5 Закону України «Про ціни і ціноутворення» до повноважень Кабінету Міністрів України у сфері ціноутворення належить проведення державної цінової політики та здійснення державного регулювання цін. При цьому, державні регульовані ціни повинні бути економічно обґрунтованими (забезпечувати відповідність ціни на товар витратам на його виробництво, продаж (реалізацію) та прибуток від його продажу (реалізації)).

Статтею 13 цього закону встановлено, що державне регулювання цін здійснюється Кабінетом Міністрів України відповідно до його повноважень шляхом установлення, зокрема обов'язкових для застосування суб'єктами господарювання фіксованих цін.

Законом України «Про ринок електричної енергії» (далі – Закон) визначено, що функціонування ринку електричної енергії здійснюється на принципах недискримінаційного ціно- та тарифоутворення, що відображає економічно обґрунтовані витрати, а ціни та тарифи на ринку електричної енергії, що регулюються державою, повинні бути встановлені з урахуванням вимог цілісності ОЕС України, економічно обґрунтованих та прозорих витрат відповідного учасника ринку електричної енергії та належного рівня норми прибутку.

Звертаємо увагу, що економічно обґрунтована вартість електричної енергії для кінцевого споживача має включати в себе вартість її закупівлі на ринках електричної енергії, вартість послуги з передачі електричної енергії, вартість послуги з розподілу електричної енергії та вартість послуги постачальника електричної енергії.

Законами України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» та «Про ринок електричної енергії» визначені повноваження Регулятора на ринку електричної енергії, серед яких відсутні повноваження щодо встановлення цін (тарифів) на електричну енергію для побутових споживачів (населення).

З метою збереження фіксованої ціни на електричну енергію для побутових споживачів, постановою Кабінету Міністрів України від 05.06.2019 № 483 «Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на учасників ринку електричної енергії для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії» (далі – постанова № 483) на ДП «Гарантований покупець», ДП «НАЕК «Енергоатом», ПрАТ «Укргідроенеро» та постачальників універсальних послуг покладено спеціальні обов'язки для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії (далі – ПСО), що передбачає надання послуг із забезпечення доступності електричної енергії побутовим споживачам.

Відповідно до постанови № 483 (у редакції постанови до 28.12.2020), фіксована ціна на електричну енергію для побутових споживачів встановлюється Кабінетом Міністрів України. До прийняття рішення щодо встановлення фіксованої ціни така ціна застосовувалась на рівні тарифів на електричну енергію для побутових споживачів (з урахуванням тарифів, диференційованих за періодами часу), які діяли станом на 30 червня 2019 року.

Отже, до прийняття Кабінетом Міністрів України відповідного рішення для побутових споживачів застосовувались тарифи на електричну енергію, які діяли станом на 30 червня 2019 року та встановлені постановою НКРЕКП від 26.02.2015 № 220 «Про встановлення тарифів на електроенергію, що відпускається населенню», зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 02.03.2015 за № 231/26676, з урахуванням тарифів, диференційованих за періодами часу відповідно до Порядку застосування тарифів на електроенергію, затвердженого постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики від 23.04.2012 № 498, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 23.04.2012 за № 599/20912.

Постанова № 483 (в редакції постанови до 28.12.2020) діяла до 01.01.2021. Таким чином, у разі її не продовження, ціна на електроенергію для побутових споживачів формувалась би на ринкових умовах.

Разом з цим повідомляємо, що 28.12.2020 прийнято постанову Кабінету Міністрів України № 1325 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 5 червня 2019 р. № 483», згідно з якою продовжено дію ПСО до 31 березня 2021 року, та встановлено з 01 січня до 31 березня 2021 року фіксовані ціни на електричну енергію для всіх побутових споживачів на рівні 168 копійок за 1 кВт·год (з урахуванням податку на додану вартість).

Необхідно відмітити, що зазначена ціна на електричну енергію для побутових споживачів не покриває всі складові витрати на виробництво та постачання електричної енергії побутовим споживачам.

Також варто зазначити, що на сьогодні головним механізмом забезпечення соціального захисту населення в умовах підвищення цін та тарифів на житлово-комунальні послуги залишається програма житлових субсидій, передбачена Положенням про порядок призначення житлових субсидій, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 року № 848 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 року № 807), згідно з якою держава компенсує сім'ям витрати на оплату житлово-комунальних послуг у межах соціальної норми житла та соціальних нормативів користування житлово-комунальними послугами.

Водночас наголошуємо, що пунктом 15 частини першої статті 1 Закону визначено категорію «вразливі споживачі». Так, відповідно до Закону вразливі споживачі – це побутові споживачі, визначені у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку, які мають право на передбачені Законом підтримку для відшкодування витрат на оплату спожитої електричної енергії та/або захист від відключення у певні періоди.

Згідно зі статтею 61 Закону вразливі споживачі мають право на передбачену Законом підтримку для відшкодування витрат на оплату спожитої електричної енергії у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Порядок захисту вразливих споживачів, зокрема визначає категорії вразливих споживачів, порядок обліку вразливих споживачів та обсяг адресної допомоги для категорій вразливих споживачів.

Отже, на думку НКРЕКП, питання додаткової соціальної підтримки вразливих споживачів має бути врегульовано шляхом розробки та прийняття такого Порядку.

Член НКРЕКП

О. Кривенко